

A kiskérődző-ágazatok szerepe az agráriumban

A Magyar Juh- és Kecskegygazdasági Közhasznú Egyesület megalakulásának (1996) húszéves jubileuma tiszteletére szervezett konferencia keretében értékelték az ágazatok, s ezen belül a tejágazatok helyzetét és lehetőségeit

Magyar Juhászat és Kecskenyészés

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
25. évfolyam
2016/7

A szerkesztőbizottság tagjai: **Bátor Árpád**, a Juh Terméktanács elnöke, **Dr. Jávör András**, egyetemi tanár, elnökségi tag, **Dr. Kukovics Sándor**, ügyvezető igazgató, Juh Terméktanács, **Dr. Békési Gyula**, **Dr. Mucsi Imre**, egyetemi tanár, Szerkesztette: **Avar László**

A kiskérődző-ágazatok szerepe az agráriumban

A Magyar Juh- és Kecske tejgazdasági Közhasznú Egyesület megalakulásának (1996) húszéves jubileuma tiszteletére szervezett konferencia keretében értékelték az ágazatok, s ezen belül a tejágazatok helyzetét és lehetőségeit. A konferenciát megnyitó előadásában Kis Miklós Zsolt agrár-vidékfejlesztésért felelős államtitkár (Miniszterelnökség) a Vidékfejlesztési Program keretében a juh- és kecskeágazatok pozitív megítélése mellett szólt az ezek számára elérhető forrásokról is. Külön hangsúlyt adott ennek, hogy az AKG támogatások 2016-os ismételt bevezetésénél a támogatások megítélésében a szántóterületek sokkal kedvezőbb helyzetbe kerültek, és a legelőt hasznosító állattartók kedvezőtlen helyzetén egy 25 milliárd Ft nagyságú támogatási keret meghirdetésével igyekeznek változtatni.

A konferencia bevezető előadásában Madarász István (osztályvezető, Földművelésügyi Minisztérium, Agrár-közigazgatási Főosztály) a kiskérődző-ágazatok helyzetét és azok teljes mezőgazdasági ágazaton belüli összehasonlítását végezte el. Előadásának lényegét legfontosabb ábrái és táblázatai alapján az alábbiakban foglaljuk össze.

A mezőgazdaság ágazatainak összehasonlítása

A teljes mezőgazdaság folyó áron számított kibocsátása a 2010-es indulóévhez viszonyítva mintegy 45,5%-kal emelkedett, amelyen belül a 2014 és 2015 évek közötti emelkedés +0,3%-ot tett ki (1. táblázat). Ezen belül a növénytermesztés kibocsátása 2010 és 2015 között 49,1%-os növekményt ért el, jóllehet az utóbbi év 1,9%-os visszaesést eredményezett. Az állattenyésztés kibocsátási növekménye is imponáló (+42,4%) volt a vizsgált időszakban, jóllehet jelentősen elmaradt a növénytermesztés eredményétől, és az utóbbi két év közötti emelkedése (+3,3%) messze meghaladta annak adatát. A mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos tevékenységek kibocsátása ugyancsak intenzíven fejlődött a 2010-2015 közötti (+34,4%) és a 2014-2015

1. táblázat: A mezőgazdaság kibocsátásának alakulása és a termelés szerkezete								
Ágazatok /Évek	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2015/ 2010 (%)	2015/ 2014 (%)
A kibocsátás alakulása folyó alapáron, milliárd Ft								
Mezőgazdaság	1 686	2 166	2 169	2 317	2 447	2 454	+45,5	+0,3
Növénytermesztés	958	1 306	1 255	1 364	1 455	1 428	+49,1	-1,9
Állattenyésztés	600	706	763	791	827	854	+42,4	+3,3
Egyéb**	128	154	151	162	165	172	+34,4	+4,2
A termelési szerkezet megoszlása, %								
Növénytermesztés	56,8	60,3	57,9	58,9	59,4	58,2		
Állattenyésztés	35,6	32,6	35,2	34,1	33,8	34,8		
Egyéb**	7,7	7,1	7,0	7,0	6,8	7,0		
Forrás: KSH, AKI Mezőgazdasági számlarendszer, Madarász István 2016. 05. 20. nyomán, Kukovics Sándor saját számításaival kiegészítve								
*előzetes adat								
**Mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos tevékenységek								

(+4,2%) közötti időszakban. (Az utóbbi két évet tekintve ezen ágazatban volt a legnagyobb a növekmény – a szerkesztő.)

Az ágazatok közötti arányok jelentős változáson mentek keresztül az utóbbi 15 évben (2001–2015). A vizsgált időszak elején még kiegyensúlyozottabb volt a növénytermesztés (46,6%) és az állattenyésztés (44,5%) részaránya a teljes mezőgazdasági kibocsátáson belül. Az állattenyésztés részaránya 2003 és 2008 között, kisebb hullámmal, 32,7%-ra esett vissza, és a növénytermesztés dominanciája erősödött (58,3%). A folyamat 2011-ben érte el csúcspontját (növénytermesztés 60,3%, állattenyésztés 32,6%), majd ezt követően előbbi 58% felett, utóbbi pedig 34% körül (érzékeltető évek közötti eltérésekkel) látszik stabilizálódni. Az utóbbi években (1. táblázat) a szolgáltatások és másodlagos tevékenységek aránya kis mértékben, de csökkenő trendet követett.

Az egyes állattenyésztési ágazatokban lezajlott létszámváltozást tekintve 2011/2012-ig szinte egyetemes csökkenő tendenciáról beszélhetünk (1. ábra). Ezt követően azonban a legtöbb állatfaj létszáma stabilizálódott, és esetenként az emelkedés

is megindult. A tyúkágazatban félévenként hektikus változások voltak megfigyelhetők, amelyek amplitúdója a 15–25%-ot is elérte, de ezek a hullámok 2011-től csökkenő trendet követtek. A tyúkalomány 2014. és 2015. december 1. között 6,3%-kal, a fordulatot hozó 2013 decembere óta 10%-kal bővült. A sertés esetében megfigyelhető csökkenő tendencia 2013-ban fordult meg, s 2013-ban és 2014-ben növekedett az állomány, majd 2015-ben az EU-szerte megfigyelhető piaci válság miatt stagnálás következett be. Összességében 2012 és 2015 decembere között bővült az állomány. A szarvasmarhák számának 2011-ben kezdődött növekedése 2015-ben is folytatódott, a decemberi létszám 821 ezer egyed volt. A szarvasmarha-állomány utoljára 1999-ben (857.000) volt magasabb a mostaninál. (Ezt a folyamatot a tej támogatás mellett a kérődző szerkezet átalakítási támogatás is segítette 2012 és 2014 között – a szerkesztő.) A juhállomány 2011 végéig csökkent, majd ezt követően enyhe emelkedés következett be (amelyben ugyancsak szerepet játszott a kérődző-szerkezetátalakítási támogatás bevezetése – a szerkesztő).

Az állattenyésztés 2015. évi kibocsátá-

sának megoszlásában a baromfiágazat első helye megingathatatlan (2. táblázat), ami a forintban kimutatott értékben is nyomon követhető. Nagyságrendben a sertés, a tej, a szarvasmarha (hús), majd a tojás követi a sorban, a részarányt és a kibocsátás mennyiségi értékét tekintve egyaránt. A kiskérődző-ágazatok együttes aránya csak 2,4%-ot tett ki, amelynek értéke meghaladta a 20 milliárd Ft-ot (20,8 Md Ft). Amíg az első négy ágazatban jelentős volumennövekedés következett be, addig a tojás esetében érdemi változás volt, a juh- és kecskeágazatban pedig (-2,0%) érzékelhető volt a visszaesés 2015-ben.

A teljes mezőgazdaságon belül a juh- és kecskeágazat kibocsátása 2015-ben már az 1%-ot sem érte el (0,8%), és itt a gabonafélék 26,2%-os értékét egyetlen más részágazat sem közelítette meg (2. ábra). A baromfi és a tojás együttes értéke (13,3%) került a második helyre, az olajosnövények foglalták el a harmadik (11,2%), míg a negyedik hely a rangsorban a szarvasmarha és a tej együttes értékének (10,1%) jutott.

Az állattartók számára kedvező volt, hogy csökkentek a takarmány- és az energiaárak:

- 2015-ben a takarmányok ára összességében 2,7%-kal, ezen belül a gabonaféléké 5%-kal, az olajpogácsáké 1,7%-kal, a keveréktakarmányoké 1,9%-kal csökkent.

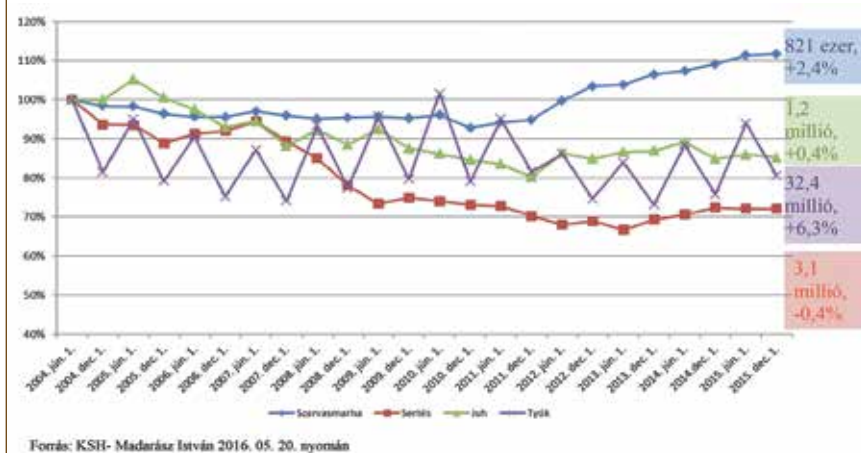
- Az energiaárak 10%-kal csökkentek.

Ugyanakkor a csirke, a sertés, a juh és a tej termelői ára is csökkent, ami kedvezőtlenül érintette az ágazatok jövedelmezőségét:

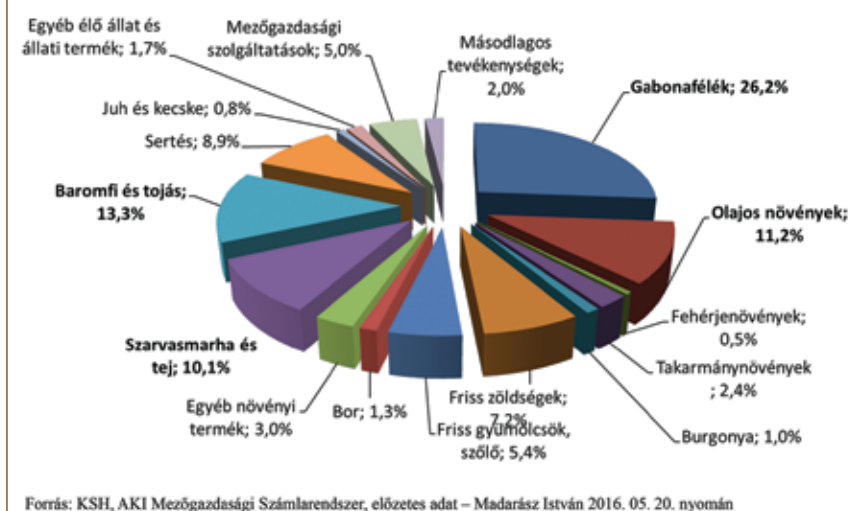
- 2015-ben a csirke ára 263 Ft/kg (-4,1%), a sertésé 346 Ft/kg (-10,3%), a juh ára pedig 764 Ft/kg (-2,3%), a tejé 82 Ft/l (-22,2%) volt.

- A tej ára esett vissza a legnagyobb mértékben. Július-augusztusban érte el mélypontját (76 Ft/l), decemberben 83 Ft/liter volt.

1. ábra: Állatállományok alakulása 2004–2015 (2004=100%) és 2015 (egyed), 2014–2015 közötti változás (%)

2. ábra: Mezőgazdasági termelés szerkezete 2015-ben

A foglalkoztatás és a jövedelmezőség különbségei

Az állattenyésztő ágazatok között azonban a legnagyobb különbség a 100 nagyalátelegység-

re vetített fajlagos munkaerő-felhasználásban van. A 3. ábrán bemutatott adatok szerint a juh- és kecskeágazat munkaerő-foglalkoztatása messze a legmagasabb (ennek következtében a fajlagos vidékmegtartó ereje is a legnagyobb – a szerkesztő)! Az értéke a baromfitartáshoz képest csaknem kétszeres, a sertéstartáshoz képest több mint háromszoros, a húsmarhatartáshoz képest több mint három és félszeres, a tejelőmarha tartáshoz képest mintegy két és félszeres, valamint a tejelő és húsmarhatartók adatát pedig több mint kétszeresen meghaladja!

A jövedelempótló támogatások aránya messze a húsmarhatartók esetében a legmagasabb (3. táblázat), igaz, a második helyen a juhtartás áll. Amíg azonban az előbbi esetben az évenkénti változás viszonylagos korlátok között változott (alig 13%), az utóbbi eseté-

2. táblázat: Az állattenyésztés kibocsátásának alakulása 2015-ben

	kibocsátási részesedés, %	Kibocsátás milliárd Ft	Volumen-változás, %
Baromfi	31,8	268,9	+8,0
Sertés	25,5	218,0	+6,0
Tej	18,6	159,2	+5,0
Szarvasmarha	10,3	88,1	+11,0
Tojás	6,8	57,8	0,0
Juh és kecske	2,4	20,8	-2,0
Egyéb	4,8	41,4	...

Forrás: KSH, AKI Mezőgazdasági számlarendszer, Madarász István 2016. 05. 20. nyomán
Kukovics Sándor átszerkesztése

ben a két szélsőérték közötti eltérés meghaladja a 29%-ot! A tejtermelés foglalja el a harmadik helyet, majd a sertéstartók következnek, és a baromfitartók zárják a sort. A két legelőhasznosító ágazat (juh és húsmarha) közötti eltérés különösen 2011-ben volt magas, és a kérődző-szerkezetátalakítási támogatás bevezetési évétől 2013-ig tartó különbség csökkenési trend 2014-ben ismét 10% fölé emelkedett – a húsmarhatartók javára. Ez különösen az egységnyi termékre jutó foglalkoztatás 3. ábrán bemutatott különbsége fényében meggondolandó.

A jövedelempótló agrártámogatások adózás előtti eredményhez viszonyított arányában (4. táblázat) jelentős különbségek tapasztalhatók. A támogatásoknak a sertéstartók esetében volt a legnagyobb szerepe, azt követte a húsmarha-, a juh- és a tejelőtehen- tartás. A piaci bevételeknek a baromfitartásban volt a legnagyobb szerepe. A többi állatfaj esetében jelentősen csökkent. E mutató csökkenésnek az az oka, hogy az adózás előtti eredmény nagyobb mértékben emelkedett, mint a támogatások. E folyamat a termelés gazdaságosságának emelkedésére utal.

3. táblázat: A jövedelempótló agrártámogatások aránya a termelési értékben

	Baromfi-tartók	Sertés-tartók	Húsmarhatartók	Juh-tartók	Tejelő tehenészetek
2010	4,6%	7,6%	50,9%	40,7%	23,0%
2011	4,1%	7,5%	45,9%	29,0%	21,4%
2012	4,3%	8,5%	51,1%	37,4%	19,3%
2013	3,3%	7,9%	46,6%	40,8%	21,1%
2014	3,9%	9,3%	44,8%	34,1%	20,3%
5 éves átlag	4,0%	8,2%	47,3%	36,0%	20,9%

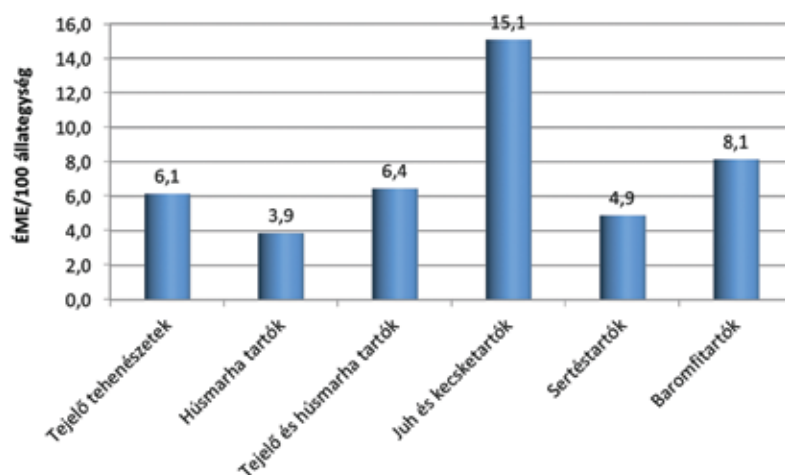
Forrás: AKI Tesztüzemi Rendszer, Madarász István, 2016. 05. 20. nyomán

4. táblázat: A jövedelempótló agrártámogatások adózás előtti eredményhez viszonyított aránya

	Baromfi-tartók	Sertés-tartók	Húsmarhatartók	Juh-tartók	Tejelő tehenészetek
2010	61%	232%	191%	205%	110%
2011	215%	293%	170%	141%	183%
2012	124%	144%	235%	103%	120%
2013	82%	117%	151%	145%	124%
2014	82%	347%	154%	127%	146%
5 éves átlag	97%	249%	171%	135%	131%

Forrás: AKI Tesztüzemi Rendszer, Madarász István, 2016. 05. 20. nyomán

3. ábra: A fontosabb állattenyésztő üzemtípusok fajlagos munkaerő-felhasználása

Forrás: KSH 2013. évi Gazdaságstruktúra Összeírás – Madarász István 2016. 05. 20. - nyomán

(A piaci bevételek értéke a sertés-, a baromfi- és a tejelőtehen-tartásban egyaránt 2011-ben volt a legkedvezőbb, amit zuhanás követett. Csak a tejelőtehen-tartás esetében következett be emelkedés 2014-re.

A két legelőhasznosító ágazat közül az érték 2010-ben még a juhtartók esetében volt a nagyobb. A 2012. évre viszont (a kérődző-szerke-

zetátalakítási támogatás bevezetésének éve) az értéke csaknem a felére zuhant vissza. Érdekes módon, a húsmarhatartók esetében ekkor volt a legnagyobb ez az érték. A két ágazat közötti különbség meghaladta a 228%-ot – a húsmarhatartók előnyére – a szerkesztő.)

Az összetöke jövedelmezőségét tekintve (5. táblázat) a baromfitartók értéke bizonyult a legalacsonyabbnak, a húsmarhatartók adata pedig a legkedvezőbbnek, bár az ágazatok közötti eltérés évek között is jelentős volt. Érdekes módon a juhtartók 2012-ben kerültek a legkedvezőbb helyzetbe. Az öt éves időtartam átlagadatait tekintve azonban a tejelő tehenészetek elsőse vitathatatlan, mint ahogy a húsmarhatartók második, a juhtartók harmadik és a baromfitartók utolsó helye is.

A kiskérődző-ágazatok lényegi adatai

A juhállomány (6. táblázat) folyamatos csökkenő tendenciát követett a 2004 és 2011 közötti időszakban, majd 2012-ben és 2013-ban enyhén emelkedés következett be. A 2014-es (855 ezer) visszaesést 2015-ben (849 ezer) további csökkenés követte.

A gazdasági szervezetek juhállománya egy ezerral csökkent, az egyéni gazdaságoké 6 ezerral nőtt az elmúlt egy évben.

A juhállomány 87%-át egyéni gazdaságok, 13%-át gazdasági szervezetek tartják és ez az arány az utóbbi tíz évben nem változott érdemben. A juhot tartó gazdasági szervezetek száma 526 darab, az egyéni gazdaságoké 24,8 ezer. Az átlagos juhállomány a gazdasági szervezeteknél 285, míg az egyéni gazdaságoknál 42 egyed volt. (E KSH adatokkal

szemben az ENAR-ban „csak” 7.746 juhtartónál 930.145 nőivarú egyed(anyajuh + éven felüli jerke) tartottak nyilván, és az üzemenkénti átlaglétszám 120 egyed tett ki 2015-ben – a szerkesztő.)

A kecskeállomány egy év alatt **2 ezerrel nőtt**, számuk 2015. december elsején **72 ezer** volt, ebből **34,1 ezer (+0,2 ezer) az anyakecské** száma. (E létszámból 880 kecsketartónál 23.251 nőivarú egyed szerepelt az ENAR kimutatásban, s az üzemenkénti átlag 26,42 egyed tett ki 2015-ben – a szerkesztő.)

Az előadó KSH-adatokra alapozva a következő kibocsátási arányokat határozta meg a juhágazatban: élőállat 90,2%; gyapjú 5,2 %; tej 2,1 %; trágya 2,6%.

Az előadó értékelése szerint 2012 óta növekedett a juhállomány. A főtermék élő vágójuh négyötöde külföldi piacokra kerül.

5. táblázat: A z össtsőke jővedelmezősége					
	Baromfi-tartók	Sertés-tartók	Húsmarhatartók	Juh-tartók	Tejelő tehenészetek
2010	-1%	2%	6%	2%	5%
2011	-1%	6%	7%	5%	9%
2012	4%	5%	5%	10%	9%
2013	3%	-2%	10%	5%	7%
2014	4%	3%	8%	6%	9%
5 éves átlag	2%	3%	7%	6%	8%

Forrás: AKI Tesztüzemi Rendszer – Madarász István, 2016. 05. 20. nyomán

Az előállított főtermék 70%-a könnyűbáránnyal sorolható. A termékkibocsátás erősen szezonális (húsvét, augusztus, karácsony), az árak is szezonálisak, és a szezonok közötti különbség az utóbbi években emelkedő trendet követ.

Igaz, hogy a juhágazat fő terméke az exportra vitt élő vágójuh, annak euróban számított értéke 2012 és 2015 között mégis 25%-kal csökkent (4. ábra), ami természetes módon együtt járt az exportra kivitt bányók számának „lemorzsolódásával”, valamint az ágazat jövedelmezőségének romlásával is. (Az élő vágóállat kivitelünk 2002-ben még 863.195 egyed volt. A következő években azonban ez az érték fokozatosan csökkent: 2006-ban 834.163-; 2010-ben 707.286-; 2011-ben 636.954-; 2015-ben pedig 566.366 egyed volt az élő vágóállat kivitelünk. Az értékben az utóbbi években évente 1700–2000 vágókecske is szerepelt – a szerkesztő.)

Az exportban továbbra is Olaszország játssza a meghatározó szerepet (86,3%), amit meglepő módon Románia (5,6%) követ. Franciaország (1,6%), Horvátország (1,4%), Szlovákia (1,1%), és egyéb (3,9% – benne mérhető japán, svájci, osztrák és német export) csak elenyésző szerepet kapott.

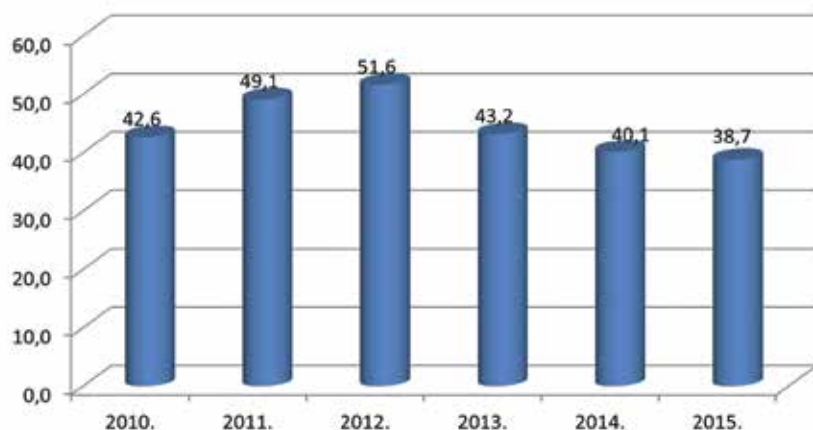
A juhárak (könnyű- és nehézbaránnyal) 2011-ben voltak a csúcson (alapvetően az akkori török export miatt), amit azóta sem sikerült megközelíteni, sőt az idei húsvétot követően a sok évvel ezelőtti árszint alá estek 2016 június közepére.

A magyar élőjuh- (és kecske-)kibocsátás az EU kibocsátásának csak 1,2%-át adta (5. ábra). Ugyanakkor az EU teljes élőjuh-kivitelét (belső és 3. országok piacaira) tekintve – a hazai fogyasztás alacsony szintje miatt is – a magyar részarány 8,8%-ot tett ki 2015-ben (6. ábra).

A kiskérődző-ágazatot érintő támogatások

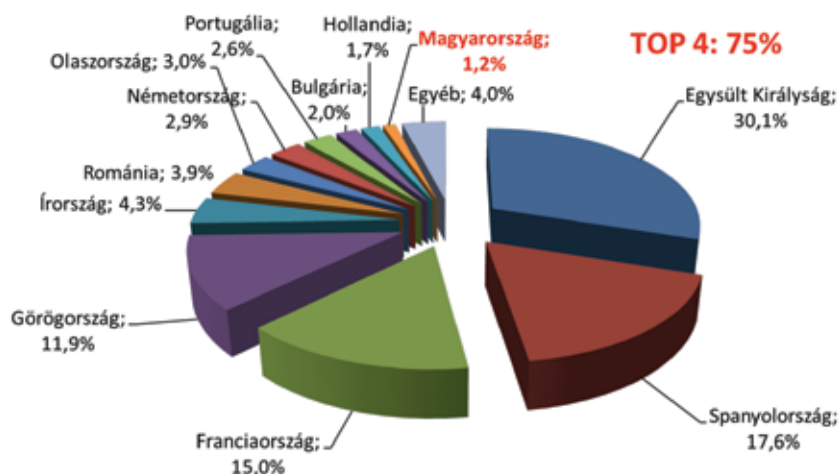
Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások jelenlegi magyarországi rendszerén belül két EU-s és egy nemzeti forrás érhető el a juh- és kecsketartók számára. A Közös Agrárpolitika I. pillér (8,9 milliárd euró) keretében

4. ábra: Az élőjuh-export alakulása (millió euró)

Forrás: KSH

5. ábra: Az EU élőjuh kibocsátásának megoszlása 2015-ben

Forrás: EUROSTAT – Madarász István – 2016. 05. 20. - nyomán

6. táblázat: A juhállomány létszáma és annak gazdasági formák szerinti megoszlása (ezer egyed)

Megnevezés	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Összes juh	1 379	1 405	1 298	1 232	1 236	1 223	1 181	1 120	1 185	1 214	1 185	1 190
Anyajuh	1 088	1 082	1 030	977	964	968	844	858	865	874	855	849
Az összes juhállományból												
Gazdasági szervezetben	182	180	182	173	168	153	152	137	155	159	151	150
Egyéni gazdaságban	1 215	1 225	1 116	1 059	1 068	1 070	1 029	983	1 030	1 055	1 034	1 040

Forrás: KSH, Madarász István 2016. 05. 20. nyomán Kukovics Sándor átszerkesztése

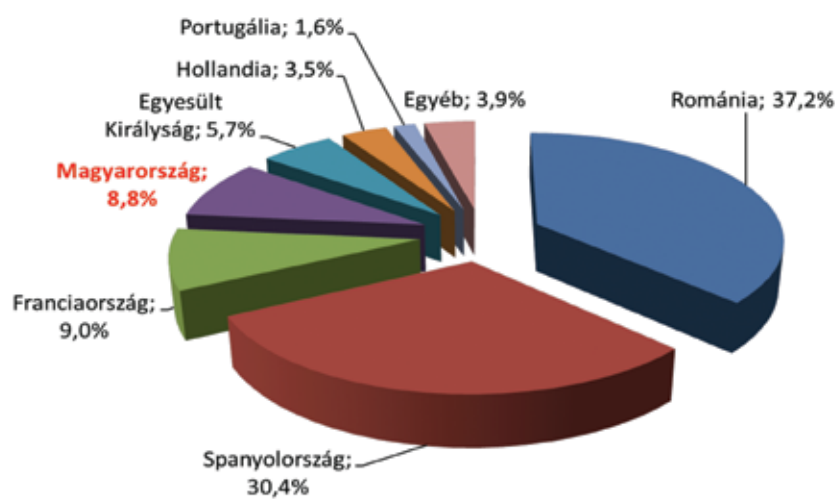
közvetlen támogatások, részben a piaci intézkedések tartoznak. Ezen EU-források kezelése az FM meghatározó feladata. A Közös Agrárpolitika II. pillérjébe (4,1 milliárd euró) a vidékfejlesztéssel kapcsolatos EU-s és hazai források tartoznak, amelyek megfelelő és célzott elköltéséért a Miniszterelnökség agrár-vidékfejlesztési államtitkársága a felelős. A nemzeti támogatási jogcímek kereteibe tartozó források felett részben az FM, részben az NGM diszponál.

7. táblázat: Agrártámogatások (millió forint) 2014–2015. és 2016. évi tervezett

	2014. tény	2015. tény	2016. terv
Nemzeti támogatások	65 981	95 017,4	91 980,3
ebből folyó kiadások és jövedelemtámogatások	49 245	77 731,2	75 471
EU által közvetlenül térített támogatások	397 791,1	395 777,2	395 405

Forrás: AKI Tesztüzemi Rendszer, Madarász István, 2016. 05. 20.

6. ábra: Az EU előjuh-kivitelének (EU-n belüli és kívüli) megoszlása 2015-ben

Forrás: EUROSTAT- Madarász István – 2016. 05. 20. nyomán

Az agrártámogatások elmúlt két évi és tervezett 2016. évi összegeit a 7. táblázatban követhetjük nyomon. A nemzeti támogatások több mint 40%-kal emelkedtek 2015-ben 2014-hez képest, és 2016-ban több mint 3 milliárd Ft-tal csökkennek. Az elérhető EU-forrás fokozatosan csökken.

2014-ben az átmeneti nemzeti támogatása, szerkezetátalakítási program és a de minimis támogatások keretében összesen 5,6 milliárd Ft támogatásban részesült a juhágazat, 2014. és 2015. között 32%-os volt a növekedés, ami részben a különböző támogatási címszavak összevonásának az eredménye.

A jelenlegi támogatási címszavak (8. táblázat) szerint minimális (jogcímfenntartó) átmeneti nemzeti támogatás (ÁNT) keretében

8. táblázat: A juhágazat támogatási rendszerének változása (313,45 forint/euró árfolyamon)

	ÁNT normál		ÁNT kiegészítő		Termeléshez kötött anyajuh*		Termeléshez kötött fehérje**	Összesen
	fajlagos, Ft/egyed	keret, m Ft	fajlagos, Ft/egyed	keret, m Ft	fajlagos, Ft/egyed	keret, m Ft	keret, m Ft	
2015	21,9	25,0	2 145	493	7 557	6 748	784	8 050

*: A fajlagos összeg becslésen alapul, a 2015. évi egységes kérelemben megjelölt állatlétszám alapján

** : A juhtenyésztők által művelt fehérjeterületek figyelembe vételével

Forrás: Madarász István, 2016. 05. 20. nyomán

A tenyészjuh- és tenyészkecske apaállat-ellátottság alakulása Magyarországon

A tenyészkosállomány, valamint a termelés- és tenyésztésellenőrzésben tartott juhok száma

A Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség (MJKSZ) által felvett és az éves Időszaki Tájékoztatókban megjelentetett adatok alapján az ENAR nyilvántartásban szereplő juhtartók száma, az anyajuhok és a kosok száma emelkedő tendenciát mutatott a 2010-2015 közötti időszakban (1. táblázat). Ez az emelkedés a KSH éves anyajuhlétszám-kimutatási adataiban nem mutatkozik meg, mert azokat az évenkénti támogatás igénybe vételéhez előírt 100 napos tenyészetben tartási idő elteltével állapítják meg. Az utóbbi alapján az anyajuhlétszám a KSH év végi kimutatásai szerint a következőképpen alakult: 2011 – 848.000; 2012 – 865.000; 2013 – 874.000; 2014 – 855.000; 2015 – 849.000 egyed.

A két adatforrás különbsége a fent említett okból állt elő az elmúlt években. E különbségtől a további elemzésben eltekin-

tünk, és a tenyészállat-előállításával kapcsolatos vizsgálatunkban csak az ENAR-adatbázist, illetőleg az MJKSZ által az éves Időszaki Tájékoztatókban hivatalosan közzétett adatokkal számolunk.

Első jelentős változásként meg kell állapítanunk, hogy a juhtartók folyamatosan emelkedő számával párhuzamosan dinamikusan csökken az egy tenyészetre jutó átlagos anyajuhlétszám, ami az állomány további elaprózódását jelenti. Az újonnan belépő kis állományok némiképpen a szükséges koslétszám növelése irányába hatnak.

A rendelkezésre álló adatok alapján (kos/anyajuh) megállapíthatjuk, hogy az éves termelésben/tenyésztésben lévő „kospark” megfelel az anyajuhlétszám ellátásának. Amennyiben az évenként indokolt 20%-os frissítési szükségletet vesszük alapul, úgy az a leltárba bekerült éves anyajuh létszámmal párhuzamosan emelkedett.

A tenyésztés- és termelésellenőrzésben (régén „törzstenyésztésben”) tartott anyajuh-

21,9 Ft-hoz jut a juhtartó anyajuhonként. Az ÁNT kiegészítő támogatás 300.000 anyajuh (éven felüli nőivarú egyed) tartásának támogatásához vehető igénybe, 2.415 Ft/egyed értékben. A termeléshez kötött anyajuhtámogatás adja a meghatározó részét a juhtartók támogatásának (7.757 Ft/egyed). Az állattenyésztők által művelt területeket alapul véve a juhtartóknak a fehérjeterakarmány termelésének támogatásából a kalkuláció szerint évi 787 Ft/egyed juthat. Az e támogatási címszavak alatt felvehető támogatások azonban folyamatosan csökkenő tendenciát követnek a következő években, 2020-ig. A legnagyobb hányadban a kiegészítő ÁNT esik vissza – kevesebb, mint 40%-ra csökken 2020-ra.

Az FM a tenyészkos-előállítás-, beállítás támogatásának bevezetését tervezi 2017-re, amely rendelet várhatóan 2016 őszén készül el, és év végén a meghirdetésére is sor kerül.

Az anyakecské de minimis támogatása a 2012. évi 3.000 Ft/egyed szintről (ami 2006 óta változatlan volt; 2013-ban 3.500 Ft; 2014-ben 5.000 Ft/egyed) 2015-re 7.000 Ft/egyedre emelkedett. Ennek összege is emelkedett (2012-ben 60; 2013-ban 70; 2014-ben 85; és 2015-ben 175 millió Ft), az ENAR rendszerbe bekerülő egyedek számának emelkedésével párhuzamosan. E támogatási formát továbbra is fenn kívánják tartani, és a költségvetési források függvényében további emelése sem zárható ki.

KUKOVICS SÁNDOR

1. táblázat: Az anyajuh- és kos létszám alakulása 2010 és 2015 között Magyarországon

Megnevezés	2010	2011	2012	2013	2014	2015
juhtartók száma	6 852	6 468	6 598	6 660	7 093	7 746
anyajuhlétszám	969 182	866 474	893 412	896 746	909 747	930 145
jerke éves kor alatt	46 374	39 122	17 869	20 263	23 835	18 592
összes nőivarú	1 015 556	905 596	911 281	917 009	933 582	948 737
átlagos tenyészet-nagyság, egyed	141	134	135	134,6	128,3	120,1
koslétszám	19 061	17 593	17 285	17 775	17 836	18 592
anyajuh/kos	51	49	52	50	51	50
nőivarú egyed/kos	53	51	52	51	52	51
éves csere-szükséglet (20%)	3 812	3 519	3 457	3 555	3 567	3 718

Forrás: MJKSZ Időszaki Tájékoztatók 15-20 alapján Kukovics Sándor saját gyűjtése és számítása

és tenyészerke-állomány létszámát vizsgálva a következő megállapításokat tehetjük (2. táblázat):

– a magyar merinó létszáma és aránya az anyajuhokat és a jerekét tekintve egyaránt csökkenő trendet követett, amin a bevezetett támogatás valamelyest javított;

– az összes merinó aránya ugyancsak visszaesett az utóbbi években, de a magyar merinóra adott támogatás ezt az értéket is pozitívan befolyásolta;

– a húsfajták aránya folyamatosan emelkedik, jóllehet e növekedés évenkénti aránya korlátozott;

– a szapora fajták minimális szerepet játszanak ebben az állományban;

– a tejelő fajták 10% feletti hányada megfelel az elvárásoknak, sőt, a teljes hazai fejt állományt tekintetbe véve kicsit nagyobb is az arányuk;

– az őshonos fajták aránya minden évben felülreprezentált az állományban, az anyajuh-

és jerkeállomány hányada egyaránt jelentős mértékben meghaladja a 30%-ot;

– az elmúlt években örömdetesen emelkedett a termelés- és tenyésztésellenőrzésben szereplő juhászok és az általuk tartott juhok és jerek száma, de az emelkedésben nagy szerepet játszott az őshonos állományok létszámának és arányának (és az üzemek számának) növekedése.

Az évente előállított és minősített kosok száma (3. táblázat) azt a tényt támasztja alá,

2. táblázat: A termelés- és tenyésztésellenőrzésben lévő anyajuhok (A) és jerek (J) záró létszámának és a tenyészetek számának (Ü - ÜJ) alakulása 2011–2014 között a mindösszesen érték arányában kifejezve

Fajta megnevezése	2011				2012				2013				2014			
	A	Ü	J	ÜJ	A	Ü	J	ÜJ	A	Ü	J	ÜJ	A	Ü	J	ÜJ
magyar merinó %	19.23	14.77	15.25	14.23	18.52	11.72	17.22	12.00	16.70	11.38	17.82	12.04	17.62	11.60	16.61	11.14
merinók összesen, %	32.34	28.41	26.58	27.72	30.25	23.44	27.91	24.00	27.57	23.10	26.64	22.41	27.92	22.26	27.05	21.41
húsfajták összesen, %	19.16	34.47	23.85	33.71	20.04	35.53	27.77	38.18	21.25	35.17	22.68	36.45	21.53	37.62	28.33	39.00
szapora fajták összesen, %	2.18	1.14	0.70	0.75	2.43	1.10	0.56	0.73	1.67	2.41	1.09	1.67	1.42	1.88	1.00	1.76
tejelő fajták összesen, %	9.91	6.06	14.40	6.37	10.91	6.23	2.64	4.36	11.33	5.52	13.23	5.35	11.32	4.39	11.65	4.69
őshonos fajták összesen, %	36.41	29.92	34.46	31.46	36.37	33.70	41.11	32.73	38.17	33.79	36.36	34.11	37.81	33.86	31.98	33.14
mindösszesen	22378	264	9622	267	22700	273	9761	275	23054	290	11863	299	25248	319	13496	341

Forrás: MJKSZ Időszaki Tájékoztatók 16–20 alapján Kukovics Sándor saját számításai

3. táblázat: A termelés- és tenyésztésellenőrzésben lévő anyajuhok (ΣA) és éves korban minősített kosok (A, K), valamint növendékkorban apaállattá minősített kosok (KN) záró létszámának összevetése – 2011–2014

	2011				2012				2013				2014			
	ΣA	A	K	KN	ΣA	A	K	KN	ΣA	A	K	KN	ΣA	A	K	KN
magyar merinó	4304	92	71	531	4204	88	75	789	3849	140	81	732	4448	111	116	759
merinók összesen	7237	199	163	994	6866	185	158	1369	6357	238	152	1361	7048	228	222	1420
húsfajták összesen	4288	265	176	1123	4550	118	106	1515	4900	255	127	1516	5437	324	142	1736
szapora fajták összesen	488	0	0	11	551	0	0	23	386	4	0	32	359	11	1	43
tejelő fajták összesen	2218	30	17	339	2476	36	39	490	2611	55	31	567	2857	63	106	396
őshonos fajták összesen	8147	109	108	59	8257	83	103	78	8800	160	95	64	9547	149	114	70
mindösszesen	22378	603	464	2526	22700	422	406	3475	23054	708	405	3540	25248	764	584	3665
arány, %		16,78	12,91	70,31		9,81	9,44	80,75		15,22	8,70	76,08		15,24	11,65	73,11
arány (Σ kos / Σ anya) %	2,69*	16,06			1,86*	18,96			3,07*	20,18			3,03*	19,86		

* Kos / összes anya

Forrás: MJKSZ Időszaki Tájékoztatók 16–20 alapján Kukovics Sándor saját gyűjtése és számításai

4. táblázat: A baklétszám alakulása 2010 és 2015 között Magyarországon

Megnevezés	2010	2011	2012	2013	2014	2015
kecsketartók száma	540	544	636	633	790	880
anyakecskelétszám	16 405	15 484	17 293	19 006	20 711	23 251
gödölye éves kor alatt	995	1 063	768	338	1 103	?
összes nőivarú	17 400	17 107	18 061	19 344	21 814	?
átlagos tenyészetnagyság, egyed	30,38	28,46	27,19	30,01	26,22	26,42
baklétszám	435	411	493	491	591	616
anyakecske/bak	38	38	35	39	35	38
nőivarú egyed/bak	40	41,62	36,63	39,40	26,91	37,75
éves csereszükséglet (20%)	87	82	99	98	118	123
? nem ismert /nem közölt adat						
Forrás: MJKSZ Időszaki Tájékoztatók 15–20 alapján Kukovics Sándor saját kigyűjtése						

hogyan az éves kosszükségletet a hazai „törzstenyészetek” elő tudják állítani. Meg kell azonban jegyeznünk az alábbiakat:

- a több éves csökkenést követően 2014-ben már emelkedett a merinó csoportban előállított „A” minőségű kosok száma;
- a húsfajták esetében ez a minőség létszámában is intenzíven emelkedett a vizsgált években;
- az emelkedés a szapora fajták esetében is megfigyelhető;
- a tejelő fajták esetében duplájára nőtt az „A” minősítést kapott kosok száma;

– az anyajuh- és jerkeállományhoz hasonlóan az őshonos fajták itt is túlreprezentáltak, bár e fajták elaprózott állományokban való fenntartása nagyobb koslétszámot igényel;

– a 40%-os arányt minden fajtacsoport esetében meghaladja a „K” minősítést kapott apaállatok száma és aránya, sőt, egyes esetekben az „A” minősítésűek számának 65–80%-át is eléri;

– a teljes hazai kosszükséglet döntő hányadát a növendék korban apaállattá minősített egyedek teszik ki; arányuk évente

változik ugyan, de összességében eléri az előállított kosállomány háromnegyedét;

– az előállított „A” minőségű kosok száma 2012-ben a termelés- és tenyésztésellenőrzésben tartott anyajuhok ellátásához szükséges szintet sem érte el, de a többi vizsgált évben érzékelhető hányad jutott a köztenyésztés, az árutermelő állományok javítására is.

A fentiekhez természetesen hozzá kell fűzni a következőket is:

– a „törzstenyészetekben” a tenyészállatok előállításához csak „A” minősítésű apaállatok használhatók;

– az „A” minősítésű kosokkal a „törzstenyészetek” nem tudnák kielégíteni a köztenyésztés szükségleteit;

– a „K” minőség köztes megoldásként jött létre, mert hazánkban nincsenek a klasszikus értelemben vett szaporító tenyészetek, amelyek elláthatnák javító hatású kosokkal az árutermelő tenyészeteket;

– a „K” minősítést kapott, növendék korban apaállattá minősített kosbárányok ugyancsak az előbbi folyamatot támasztják alá, azzal a kiegészítéssel, hogy a támogatások igénybe vételéhez a származási lappal ellátott hímivarú állat tenyészetben tartása mindenképpen alapvető követelmény (de a használata nem feltétel);

– az utóbbi tény sok juhtartónak megadja a lehetőséget arra, hogy „K” minősítésű növendék kost vásárolva eleget tegyen a támogatásfelvétel feltételének, valamint hogy maga számára nevelje felnőtté a megvásárolt hímivarú egyedeket;

5. táblázat: A tenyésztés- és termelésellenőrzésben lévő anyakecskék (A) és gödölyék (G) záró létszámának és a tenyészetek számának (Ü és ÜG) alakulása 2011–2014 között, a mindösszesen érték arányában kifejezve

Fajta megnevezése	2011				2012				2013				2014			
	A	Ü	G	ÜG	A	Ü	G	ÜG	A	Ü	G	ÜG	A	Ü	G	ÜG
tejhasznú %	62,44	51,85	56,77	50,00	42,11	50,00	47,03	47,06	53,05	54,55	49,24	53,66	61,37	72,09	62,91	59,57
húshasznú %	10,73	22,22	12,60	23,08	11,83	25,00	10,55	29,41	7,40	18,18	11,64	19,51	?	?	6,52	14,90
parlagi %	26,83	25,93	30,63	26,92	46,06	25,00	42,42	23,53	39,55	27,27	39,12	26,83	38,63	27,91	30,57	25,53
mindösszesen	876	27	643	26	558	28	455	34	622	33	593	41	730	43	736	47

Forrás: MJKSZ Időszaki Tájékoztatók 16–20 alapján Kukovics Sándor saját gyűjtése alapján végzett számításai

6. táblázat: A tenyésztés- és termelésellenőrzésben lévő anyakecskék (Σ A) és az éves korban minősített bakok (A, K, B), valamint növendékkorban apaállattá minősített bakok (KN) záró létszámának összevetése – 2011–2014

Fajta megnevezése	2011				2012				2013					2014			
	Σ A	A	K	KN	Σ A	A	K	KN	Σ A	A	K	B	KN	Σ A	A	K	KN
tejhasznú összesen	547	12	1		235	7	7		330	9	6		73	448	8	15	111
húshasznú összesen	94	1	-		66	1	-		46	1	-		12	46*	3	0	32
parlagi összesen	235	4	3	76*	257	7	7	90*	246	-	4	7	4	282	0	13	24
mind-összesen	876	17	4	76	558	15	14	90	622	10	10	7	89	730/776*	11	28	164
arány		17,53	4,12	78,35		12,61	11,76	75,63		8,62	8,62	6,03	76,73		5,42	13,79	80,79
arány (Σ bak / Σ anya) %	1,94**	11,07			2,69**	21,33			1,61**	18,65				1,51/1,42**	27,81 / 25,16*		

* a minősítés „K” értéke kimaradt a táblázatokból; ** A bak / összes anya

Forrás: MJKSZ Időszaki Tájékoztatók 16–20 alapján Kukovics Sándor saját gyűjtése és számításai

– ezzel együtt egyáltalán nem biztos, hogy az utóbbi kategória a megfelelő haladási feltételt képes biztosítani az áruterelő állományok számára.

A tenyésztésben lévő anyajuhok, jerek és az előállított kosok fajták szerinti megoszlását a www.mjkkhe.hu honlapon mutatjuk be a területi korlátok miatt.

A tenyészbakállomány, valamint a termelés- és tenyésztésellenőrzésben tartott kecskék száma

A Magyar Juh- és Kecsetenyésztő Szövetség Időszaki Tájékoztatóiban közölt adatok értelmében fokozatosan emelkedett az ENAR-nyilvántartásba bekerült kecsketenyészetek és az általuk tartott állatok száma (4. táblá-

zat). A kecsketartók és az általuk tartott állatok száma olyan nagy mértékben eltér a KSH-nyilvántartásban szereplő adatoktól, hogy azokkal most nem számolunk, mert a munka célja nem a kétféle nyilvántartás összehasonlítása. Sokkal inkább a támogatást igénybe vevő, ezért nyilvántartott tenyészállatot előállító (illetve vevő) kecsketartók számának kiindulási pontnak.

A rendelkezésre álló adatokból megállapítható, hogy az ENAR rendszerben szereplő állatok száma meglehetősen korlátozott, a termelés- és tenyésztésellenőrzésben szereplő juhok 5%-át sem éri el. Ez a tény arányában megközelítőleg megfelel annak, hogy az ország teljes anyakecske-állománya a nyilvántartott anyajuhállomány 4–5%-át teszi ki. Az

egy átlagos tenyészetben tartott állatok száma enyhe csökkenés mellett kisebb hullámzást mutat. A nyilvántartás szerinti bakállomány létszáma megfelel az előírásoknak. Az évente indokolt 20%-os cserét az előállított hímivarú állatok száma lehetővé teszi.

Az anya- és gödölyeállomány fajtacsoport szerinti megoszlásában – a termelés- és tenyésztésellenőrzésben lévő állományok esetében – az import hátterű tejelő fajták aránya meghaladja az 50%-ot, igaz, némi évenkénti ingadozással (5. táblázat). A húsfajták részesedése 10% alatti, és a magyar parlaginak nevezett fajta részaránya megközelíti a 40%-ot. Az utóbbi különösen elgondolkodtató, mert a magyar parlaginak nevezett fajta meglehetősen vegyes állományt takar.

Az anyakecske- és gödölyetartó gazdaságok száma folyamatosan nőtt az elmúlt években, jóllehet, 2012-ben zuhanásszerűen eset vissza az anyakecskék és a gödölyék száma. A 2014-es képet természetesen egy kicsit zavarja, hogy a 2015. évi Időszaki Tájékoztatóból kimaradt az abban az évben regisztrált búr anyakecskék adatait tartalmazó táblázat, így az összesítésben csak becslült létszámot lehetett figyelembe venni. Ez a hiány az előállított baklétszámarány értékelését is zavarja.

Az évente előállított és minősített bakok száma hűen tükrözi a fent jelzett arányokat és létszámokat (6. táblázat).

Az összesített adatokból az alábbi következtetések vonhatóak le:

- az „A” minősítésű bakok csak 2012-ben fedezték a „törzstenyészetek” apaállat-szükségeit, a többi vizsgált évben előállított ilyen minőségű tenyészállatok számában jelentős hiány mutatkozott;

- a tapasztalt hiány eredményeként „A” minősítésű bak nem jutott az árutermelő állományokba, azok igényeit „K” minősítésű bakokkal kellett volna kielégíteni, de erre csak a növendék korban apaállattá minősített állatok rendszerbe állításával kerülhetett sor;

- az éves korban „K” minősítést kapott egyedek száma és az „A” minősítésükhöz viszonyított aránya folyamatosan nőtt, 2014-ben már meghaladta a 2,5-szeres értéket;

- a növendék korban apaállattá minősített bakok aránya még a juhoknál tapasztalt értéket is meghaladta, bőven 75% feletti értéket mutatott, sőt 2014-ben a 80%-ot is túlszárnyalta;

- a fentiek azt jelentik, hogy a juhágazat mellett a kecskéágazat is – a „K” minősítéssel bíró növendék hímivarú egyedek apaállattá való minősítésén alapszik a támogatások igénybe vétele érdekében.

A tenyésztésben lévő anyakecskék, gödölyék és az előállított bakok fajták szerinti megoszlását a www.mjkkhe.hu honlapon mutatjuk be – a rendelkezésre álló területi korlátok miatt.

A tenyészkosok és tenyészbakok kereskedelmi árai

Az természetesnek elfogadható tény, hogy a fajta jelentős árbefolyásoló tényező mindkét faj esetében.

A féléves korban apaállattá minősített kosok ára 80 és 100 ezer Ft között változik. A „K” minőségű éves korú kosok ára ettől alig tér el. Az éves korban „A” minőséget el-

ért kosok ára ehhez képest lényegesen magasabb: a merinók esetében 120–130.000 Ft, az import fajták esetében 150–180.000 Ft átlagosan. A kiállításon díjat nyert kosok értéke a 200.000 Ft-ot is elérheti; az import tenyészkosok ára (tenyészetbe szállítva) 250–275.000 Ft, de elérheti az 1.200–1.500 €/egyed értéket is.

A kecskék esetében a magyar parlagi éves bakok ára 60–65.000 Ft, míg a „K” minőségű növendék (35–40.000 Ft) és éves bakok (45–50.000 Ft) ára ettől jóval elmarad. A tejfajták esetében az „K” minősítésű bakok ára 75–90.000 Ft, de a valódi tenyészállatok („A” minőség) ára átlagosan 200.000 Ft. Az import tenyészbakok ára 250–320.000 Ft.

Az apaállat-ellátottság minőségi fejlesztése

Az adatokból egyértelműen következik, hogy a rendelkezésre álló, megfelelő minőségű és dokumentumokkal ellátott (törzskönyvi kivonat, pedigré) kosok és bakok száma meglehetősen korlátozott. Ezért az árutermelő juh- és kecskegazdaságokban alapvetően a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség által növendék korban apaállattá minősített állatok jelentik a támogatások megszerzéséhez szükséges „tenyészállatokat”. Ezeket jelentős mértékben kiegészítik az éves korban „K” minősítést kapott egyedek, amelyek száma és aránya rohamosan emelkedett mindkét fajt tekintve az elmúlt években.

Az is világosan látszik, hogy a minőségi fejlődés eléréséhez nincs elegendő „A” minőségű apaállat a gazdaságok döntő hányadában, bár a tenyésztés- és termelésellenőrzésben tartott anyajuhok és anyakecskék tenyésztésben tartásához elegendő ilyen minőségű apaállat áll a „törzstenyészetek” rendelkezésére. Az is megállapítható, hogy jelenleg nincsenek az országban szaporító tenyészetek, amelyekben az árutermelő gazdaságok számára állítanának elő termelésben alkalmazható, minőségi fejlődést hozó, a fejlesztést lehetővé tevő apaállatokat. Ennek következtében közvetlenül a „törzstenyészetek” látják el az árutermelő tenyészeteket apaállatokkal.

Ugyancsak ki kell hangsúlyozni, hogy a jó minőségű apaállat előállítás meglehetősen nehéz munkáját „törzstenyészetek” korlátozott hányada vállalja. Külön hangsúlyt kell adni annak is, hogy ez a munka és folyamat a kecske esetében lényegesen nagyobb ener-

giát, költséget és odafigyelést igényel, mert a hatalmi rangsor kialakításában a bakok agresszívebben viselkednek, mint a kosok, ezért azok nevelésében a csoportos tartásnak kisebb a lehetősége.

A helyzet javításához egyszerre kellene érdekeltté tenni a megfelelő minőségű apaállatokat előállító „törzstenyészeteket” és az előállított tenyészkosok és -bakok vásárlóit, az árutermelő gazdaságok tulajdonosait. Amennyiben az előállítók kapnának támogatást, talán alacsonyabb lehetne a megfelelő minőségű apaállatok ára. Ha pedig a tenyészállatokat vásárlók (és saját tenyészetükben beállítók) jutnak támogatáshoz, akkor több pénz állhat rendelkezésükre a megfelelő minőségű apaállatok megvásárlásához. Ez utóbbi esetben nagyobb esély lehet az árutermelő gazdaságokban tartott anyaállományok minőségi fejlesztésére. Ennek eldöntése nem könnyű feladat, mégis az látszik indokoltnak, hogy az utóbbi megoldás vihet közelebb a javítási cél eléréséhez. Emellett jelentős különbséget kell tenni az egyes kategóriákba sorolt „apaállatok” megvásárlását segítő támogatás összegének nagyságában.

Amennyiben az államnak 2017-től lehetősége lesz az a megfelelő minőségű apaállatok vásárlásának (beállításának) támogatására „átmeneti nemzeti támogatásból”, akkor a következő támogatási összegek elfogadását javasoljuk. A növendék korban az MJKSZ által apaállattá minősített egyedek esetében nem tartjuk indokoltnak 40.000 Ft/egyed feletti támogatás megállapítását. A „K” minősítést kapott (legtöbbször egy éves korban lévő) hímivarú állatok esetében a 70.000 Ft/egyed támogatási összeget tekintjük elfogadhatónak. Az „A” minősítésű tenyészállatok esetében a 100.000 Ft/egyed támogatási összeget tekintjük megfelelő hatásúnak. Azon „törzstenyészetek” esetében, amelyeknél importból szükséges a genetikai állomány frissítését szolgáló apaállatokat beszerezni, a 150.000 Ft/egyed támogatási összeg megállapítását tartjuk indokoltnak. Ugyanakkora (150.000 Ft/egyed) támogatás megadása tekinthető indokoltnak az embrióátültetésből és a mélyhűtött (import) spermával végzett mesterséges termékenyítésből származó apaállatok esetében is.

**KUKOVICS SÁNDOR,
BÁTOR ÁRPÁD,
JÁVOR BENCE**